

Pavel Švec (ed.)

GENERÁL KAREL KUTLVAŠR

Hlas z vězení, paměť rodiny, svědectví historie

Pavel Švec (ed.)

GENERÁL KAREL KUTLVAŠR

Hlas z vězení, paměť rodiny, svědectví historie

Pavel Švec (ed.)

GENERÁL KAREL KUTLVAŠR

Hlas z vězení, paměť rodiny, svědectví historie

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Petr Bjaček, Tomáš Jakl, Jindřich Marek, Michal Rak,
Karel Řehka, Eduard Stehlík, Pavel Švec, 2025
Photos © archiv KVV hl. m. Praha, archiv Penta, Petr Bjaček,
Národní archiv (f. Pražské povstání), sbírka ČsOL,
rodinný archiv, VÚA-VHA Praha, 2025
Cover Illustration © Žaneta Kortusová, 2025
Cover art © Žaneta Kortusová, 2025
Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2025

ISBN 978-80-278-0267-8 (print)

ISBN 978-80-278-1610-1 (ePub)

ISBN 978-80-278-1611-8 (mobi)

ISBN 978-80-278-1612-5 (pdf)

Věnováno mé dceři Elle

Obsah

PŘEDMLUVA	9
I. CESTA ODVAHY, SLÁVY I SMUTKU	13
Období 1913–1935: Ze statku do světa za slávou	14
Období 1935–1945: Soumrak nad Československem	24
Období 1945–1960: Ústup ze slávy.....	30
Rehabilitace	35
Stručný životopis sepsaný po druhé světové válce Karlem Kutlvašrem	38
II. JELIZAVETA KUTLVAŠROVÁ.....	51
Zápisky z deníku.....	55
III. DOPISY V KRIMINÁLE	87
IV. O GENERÁLU KUTLVAŠROVI	139
Eduard Stehlík: Kutlvašr byl po obou válkách národní celebritou.....	140
Michal Rak: Legionáři jsou vzorem pravého a nezištného vlastenectví	155
Tomáš Jakl: Povstalci byli hrdinové všichni. Zaslouží náš obdiv	169

Petr Bjaček: Generál Kutlvašr zastupuje všechny, kterým v kritických dnech povstání velel	185
Jindřich Marek: Jsme malý národ, přesto hrdiny plýtváme	198
Karel Řehka: Zase tu bude hrdý, statečný a schopný národ v centru Evropy	209
V. VZPOMÍNKY	229
Legionář Václav Soukup: Moje vzpomínky na generála Karla Kutlvašra	232
Vzpomínka neznámého valdického vězně	236
Smuteční projev Rudolfa Ponerta z pohřbu Karla Kutlvašra	239
NEČEKANÁ ZPOVĚĎ.....	243
DODATEK	257

Předmluva

Bylo mi dvanáct let, když jsem poprvé začal silněji vnímat osobnost svého praprastrýce, generála Karla Kutlvašra. Krátce po pádu komunismu jeho jméno náhle přestalo být „nebezpečné“. Rodiče nám jeho dramatický osud, zakončený nespravedlivým odsouzením, nikdy netajili, ale nabádali nás, abychom o svém významném příbuzném ve škole raději nemluvili. Ač se to dnes může zdát těžko uvěřitelné, jméno Karla Kutlvašra bylo po dlouhá léta spojeno s perzekucí ze strany komunistických úřadů.

Můj dědeček Václav Švec byl v 50. letech 20. století nucen s rodinou uprchnout z rodného Havlíčkova Brodu, kde měl továrnu na stavební asphaltové izolace, do anonymnější Prahy, aby jeho synové měli vůbec nějakou životní perspektivu. Továrnu už v den komunistického puče v únoru 1948 převzal nucený správce, následovaly propagandistické útoky v „rudém tisku“, zastrašování, lživá obvinění a systematická šikana. Pro třídního nepřítel komunistů, navíc úzce spojeného s „nežádoucí osobou“, nebyla jiná cesta. Kdyby zůstal, musel by buď zradit své životní hodnoty, nebo čelit kriminalizaci, či dokonce likvidaci.

Dědečkův strýc Karel Kutlvašr byl legendárním velitelem československých legií v Rusku, jenž se z první světové války vrátil do

vlasti v čele nejelitnější legionářské jednotky. S mým dědečkem, tedy jeho synovcem Václavem Švecem, byli vrstevníky a zejména během druhé světové války udržovali velmi úzký kontakt. Dědeček také poskytoval útočiště manželům Kutlvašrovým i jejich známým z rodin důstojníků, kteří čelili pronásledování.

Válka vyvrcholila Pražským povstáním, největším bojovým vystoupením Čechů v moderních dějinách, kdy generál Kutlvašr stanul v jeho čele jako vojenský velitel. Povstalci nakonec po čtyřech dnech krvavých bojů donutili Němce ke kapitulaci. Hrdinu od Zborova, ze sibiřských bitev i odboje proti okupantům však paradoxně ten nejtěžší zápas teprve čekal. Tentokrát již nebyly nepřitelem armády rakouského či německého císaře, ruští bolševici nebo Hitlerovi nacisté, ale čeští komunisté se Stalinovými poradci v zádech. Odsouzení Karla Kutlvašra v roce 1949 na základě vykonstruovaných událostí velmi hluboce zasáhlo celou naši rodinu.

Tato kniha není pouhým životopisem, ale snaží se prostřednictvím různých vyprávění a fragmentů představit generála Karla Kutlvašra nejen jako vojáka, jehož osud odráží vzestupy i tragédie našeho národa ve složitém 20. století, ale také jako člověka, jehož životní příběh představuje niterný zápas o svobodu, slušnost a čest.

Osobní vzpomínky, autentické zápisky z deníku manželky Jelizavety Kutlvašrové, dopisy psané z vězeňských cel i rozhovory s vojenskými historiky vytvářejí obraz, který není ani černobílý, ani patetický. Je lidský, mnohovrstevnatý a chvílemi velmi bolestně opravdový. Představuje příběh od života na selském statku na Vysočině přes bojiště první světové války a sibiřskou anabázi československých legií až po drama Pražského povstání a následné temno komunistických žalářů.

Zápisky Jelizavety Kutlvašrové, jeho věrné životní družky, vypovídají o hlubokých ranách, které v osobním životě zanechalo

bezpráví a prožité utrpení. Dopisy Karla Kutlvašra z vězení adresované rodině nejsou pouze dokumentem doby, ale i svědectvím jeho vnitřní síly, pokory a statečnosti. Jsou však také připomínkou, jak snadno může být pošlapána svoboda a čest a jak složité se pravda domáhá spravedlnosti. Dědeček Václav, který bohužel zemřel dříve, než jsem se narodil, nesl tuto ránu v sobě po celý život. Stejně tak i další příbuzní. Ti pečlivě uchovávali vše, co mělo s generálem spojitost, a dědeček, který společně s Jelizavetou a dalšími z rodiny do poslední chvíle zoufale bojoval o strýcovo očistění, dokonce vytvořil generálovo životní leporelo. A bez jejich úsilí by tato publikace vůbec nemohla vzniknout.

V rozhovorech s vojenskými historiky rovněž vyvstávají důležité otázky: Jak chránit paměť? Jak nezapomenout? Jak žít, abychom nezhadili ideály, za které naši předci bojovali a pro které trpěli?

Dějiny nejsou anonymní. Tvoří je konkrétní lidé, jejich rozhodnutí, selhání i vítězství. Generál Karel Kutlvašr byl jedním z těch, kteří v nejtěžších chvílích obstáli – a to nikoli proto, že byli bezchybní, ale proto, že zůstali věrní svému svědomí.

Nechť je tato kniha hlasem těch, kteří už nemohou promluvit, a zároveň výzvou pro nás, abychom nezapomínali.

Cesta odvahy, slávy i smutku

*Sepsal synovec Karla Kutlvašra Václav Švec
(1902–1976) v letech 1974–1975*

- **Otec:** Josef Kutlvašr, Michalovice č. p. 5, narozen roku 1858, zemřel 12. května 1899.
- **Matka:** Marie Magdalena, rozená Fikarová z Poděbab, narozena 1858, zemřela 2. května 1921.
- **Sourozenci:** Marie, Václav, Františka, Josef, František.
- Marie Kutlvašrová (1882–1967), provdaná roku 1901 za Jana Švece, rolníka ve Šmolovech č. p. 2, okres Německý Brod.
- Václav Kutlvašr (1885–1958), velkostatkář v Michalovicích, dědic rodinného hospodářství.
- Františka Kutlvašrová (1887–1969), provdána za Josefa Klofáče, rolníka v obci Okrouhličti Dvořáci.
- Josef Kutlvašr (1890–1968), velkostatkář v Dědibabech u Kralup nad Vltavou.
- František Kutlvašr, narozen 27. července 1892, absolvent Rolnicko-lnářské školy v Humpolci, padl v bitvě u Zborova dne 2. července 1917 a je pohřben ve společném hrobě u vesnice Cecová na území dnešní Ukrajiny. Pamětní deska byla zasazena na budově

hospodářské školy v Humpolci na Dusilově, odkud po ukončení studia nastoupil vojenskou službu.

- *Karel Kutlvašr, nejmladší potomek, narodil se 27. ledna 1895, zemřel 2. října 1961, pietní akt se konal ve Velké obřadní síni krematoria v Praze-Strašnicích 6. října 1961 o 14. hodině. Urna s popelem byla uložena na Olšanských hřbitovech, nedaleko bočního vchodu, a opatřena pomníkem. Jeho ruská manželka Jelizaveta zemřela v roce 1980.*

Období 1913–1935: Ze statku do světa za slávou

Karel Kutlvašr se narodil 27. ledna 1895 v rodině sedláka (s půdou o 37 hektarech!) v Michalovicích v okrese Německý Brod. Vesnicí procházela státní silnice poříčsko-písecká, pět kilometrů od města Německý Brod.

Karel navštěvoval v letech 1901–1906 místní novou školu v Michalovicích a v letech 1906–1909 školu měšťanskou a následně v letech 1909–1911 obchodní školu v Německém Brodě. Dne 1. srpna 1911 nastoupil jako úředník u firmy Vilém Jenč – parní pila a stavitelství v Humpolci, kde setrval až do konce března 1913. Jeho plat činil 60 korun měsíčně, a protože byl pilný a svědomitý, slíbil mu šéf firmy navýšení. Karel se zde také pilně učil ruský jazyk a rozhodl se odjet do Ruska. Opustil tedy zaměstnání, vrátil se do rodného domu a oznámil, že pojede do Kyjeva v carském Rusku. Rodina nesouhlasila, matka plakala a žádala alespoň o odklad této cesty. Ale již v sobotu dne 12. dubna 1913 jej bratr Josef odvázel bryčkou na nádraží v Německém Brodě. Odjížděl asi v 7 hodin směrem na Prahu a již 18. dubna od něj dorazil první dopis domů.

Karla učil učitel Buben, jehož syn Jaroslav byl Karlovým kamarádem téhož věku. Jeho starší sourozenci docházeli všichni do školy, která se nacházela ve starém přízemním domku (u Kohoutů). Po jeho odjezdu navštívili rodinu dva členové četnictva a zjišťovali, za jakým účelem do Ruska odcestoval. V Kyjevě byl Karel také několikrát vyšetřován.

Pracoval jako úředník u firmy Vielwert a Dědina, továrna na hospodářské stroje. Zdokonaloval se v ruském jazyce a administrativě, brzy začal pracovat samostatně a úspěšně, k úplné spokojenosti zaměstnavatele a s vyhlídkou dobré budoucnosti.

Své matce a sourozencům posílal pravidelně dopisy i lístky plné vřelosti a lásky. I když mnohé z nich chybí, ty, které se dochovaly, poskytují jasný obraz o jeho práci a životě, jeho citech k matce a sourozencům a vztahu k rodné vlasti.

Avšak již 26. července 1914 byla vyhlášena Rakousko-Uherskem válka Srbsku, připojilo se Německo, brzy na to Rusko, Británie, Francie a další země. Válka trvala až do listopadu 1918 a skončila porážkou útočníků. To znamenalo mimo jiné i svobodu pro malé národy ve střední Evropě, které živořily v rámci Rakousko-Uherska. Asi 300 tisíc Čechů, kteří nastoupili do rakousko-uherské armády, přešlo do Ruska nebo bylo zajato. Někteří se přihlásili do českého vojenského útvaru, pozdější čs. ruské legie.

Již třetí den po vypuknutí první světové války, tj. 29. července 1914, podali zástupci Českého komitétu v Rusku návrh ruskému ministrovi vojenství na vytvoření české legie, což bylo oznámeno již v prvních dnech srpna téhož roku na manifestační schůzi Čechoslováků v kyjevské sokolovně. Ruská vláda dala souhlas k vytvoření vojenského oddílu, a to dne 6. srpna 1914. Přihlásilo se ihned 40 Čechů různého věku a povolání, kteří utvořili základ, jenž byl pojmenován jako Česká družina.

V českém i ruském tisku se objevovalo mnoho nadšených a senzačních zpráv – psalo se například o husitském vojáku, ale většina ruské žurnalistiky zůstávala vůči této akci vlažná, nebo byla dokonce nepřátelská. Mezi prvními přihlášenými, již 10. srpna 1914, byl jako jeden z nejmladších také selský synek z Michalovic Karel Kutlvašr. Bylo mu v té době pouhých devatenáct let.

Dne 17. srpna 1914 proběhl odvod a brzy nato obdrželi odvedenci stejnokroje. Soustředili se ihned do starého Michajlovského monastýru v Kyjevě. Poté přijížděli další dobrovolníci ze všech velkých ruských měst a z Volyně, z nichž byly utvořeny čtyři roty. Výcvik byl prováděn podle ruského řádu. Dne 24. září byl Družině moskevskými Čechy odevzdán nádherný prapor a 28. září 1914 (*dle tehdy užívaného starého data, dle nového to bylo 11. října – pozn. ed.*) se Družina v plném počtu shromáždila na Sofijském náměstí, kde před ukončením slavnosti složila vojenskou přísahu. Přítomni byli vojenští hodnostáři carské armády, starosta města a další významné osobnosti.

Dne 9. října 1914 nastoupila Česká družina cestu přes Berdičev, Zdolbunov, Cholm do Radzivilova, odkud pěšky přešla k rakousko-uherské hranici. Ve Lvově očekávala příkaz k zaujetí bojové pozice. Průběh následující činnosti a bojů je stručně popsán v *Pamětní knize 1. střeleckého pluku Jana Husi* z roku 1920 a podrobněji v obsáhlém díle *Za svobodu* a také další legionářské literatuře.

Česká družina prošla mnoha boji a úspěšně plnila všechny výzvedné úkoly. Dne 2. února 1916 byla přejmenována na Československý střelecký pluk, později na 1. čs. střelecký pluk, který byl součástí Čs. střelecké brigády. V nepřetržité průzkumné a bojové činnosti se přiblížil květen 1917, kdy roty prvního pluku a dalších mezitím utvořených dvou pluků zaujaly bojové pozice v prostoru

Zborova. Dne 9. června 1917 vystřídala část prvního pluku ruský 13. finský pluk, který byl v boji nespolehlivý.

Z těchto pozic byl zahájen dne 2. července časně ráno útok na rakousko-uherské a německé pozice, který se zapsal do dějin jako slavná zborovská bitva. Ta měla v celém světě mimořádně velkou odezvu a dokumentovala pevnou vůli českého národa vybojovat si svobodu a samostatnost. Hrdinové padlí v tomto boji jsou pohřbeni ve společném hrobě ve vesnici Cecová u Zborova. Mezi nimi je pohřben i bratr Karla Kutlvašra, František, příslušník 2. roty prvního pluku.

V následujících týdnech ruská armáda, pod vlivem bolševické agitace, opouštěla bojové pozice a nastal všeobecný ústup. Také 1. čs. pluk po vyjasnění situace zahájil ústup a v Berezně dne 21. srpna 1917 se setkal s profesorem Tomášem Garriguem Masarykem. Po dalším ústupu dospěl pluk na delší pobyt do Žitomiru. Poněvadž německá armáda pronikala dále na východ, nastoupil pluk dne 24. února 1918 pochod do Kyjeva a v pověstném ruském blátě tam 1. března dorazil. Když prošel městem, dospěla tam právě i německá armáda.

Pluk ustupoval za častých bojů s Němci na Bachmač a dále na východ. Koncem března rozhodla odbočka Národní rady o odchodu směrem na Vladivostok a o transportu do Francie na další boj proti Němcům. Vláda národních komisařů souhlasila a sám V. I. Lenin uložil sovětským orgánům, aby podporovaly odchod československých vojsk po linii Kursk, Penza, Samara do Vladivostoku.

Dne 13. března 1918 opouštěl poslední vlak Bachmač a teprve 12. května dorazil do Penzy, kde se zdržel až do 27. května. Další posun sibiřskou magistrálou byl pomalý a byl spojen s četnými a těžkými boji, neboť překážky kladly místní sovětské orgány i oddíly Rudé armády. Byla zde zřejmá snaha rozptýlit československé

pluky a poté je odzbrojit. To znamenalo probíjet si další cestu na východ. Téměř každý vojenský vlak byl na všech větších stanicích napadán. Uvážíme-li, že se jednalo o desítky vlaků roztažených po trati na stovky kilometrů a od sebe vzdálených, pochopíme, jak těžký a pomalý byl posun po trati, která byla stále poškozována. Boje pokračovaly po celé cestě přes Ufu, Petropavlovsk, Novosibirsk a Krasnojarsk. A zde se několikrát vyznamenal právě Karel Kutlvašr, který byl již kapitánem a velel praporu.

V Petropavlovsku, kam přijely vlaky 1. čs. pluku postupně ve dnech 7. až 17. prosince 1918, byl poměrně klid, takže pobyt tam znamenal po celoroční námaze kýžený odpočinek. Ale již 28. ledna 1919 započal přesun prvního transportu do Irkutska a trval čtyři měsíce, takže poslední transport dosáhl Irkutska až v polovině července. Je nutno si uvědomit, že vzdálenost z Petropavlovsku do Irkutska činí více než dva a půl tisíce kilometrů, že při postupu vpřed bylo nutno svádět boje a zajišťovat bezpečnost jízdy jednotlivých transportů. Průběh jízd jednotlivých částí pluku je vyličen v kapitole Ochrana sibiřské železnice zmíněné *Pamětní knihy*.

Jednotlivé vlaky pluku byly od sebe vzdáleny stovky kilometrů a každý transport překonával vlastní a nové překážky. Zastávky na velkých stanicích sibiřské magistrály byly dlouhé, například v Irkutsku se některé části pluku zdržely déle než půl roku. Osvětový kroužek zde i na jiných předcházejících zastávkách uspořádal mnoho představení, přednášek a jiných akcí obvykle v plukovním divadle v Irkutsku a v Kansku.

Ve stanici Kansk, kde se delší dobu zdržel mimo jiné také vlak se štábem pluku, došlo k četným přátelským stykům s místními obyvateli města. Právě zde spatřil poprvé dívku svého srdce náš hrdina Karel Kutlvašr. Jelizaveta Jakovleva se později – po mnoha překážkách a úskalích – stala jeho věrnou životní družkou.

Koncem září roku 1919 započala příprava k odjezdu z Irkutska do Vladivostoku. Dne 5. října dopoledne proběhlo rozloučení se zástupci ostatních našich pluků a divize, přátelským obyvatelstvem. A třetí prapor odešel na nádraží. Následovaly ostatní části pluku, za týden byl již celý pluk na cestě po železnici do Vladivostoku. Tak první pluk opustil město, které jej hostilo od zimy do zimy, tedy téměř rok.

Po čtrnáctidenní jízdě se vlaky 1. čs. pluku soustředily ve Vladivostoku a pro nedostatek místa i na stanicích předcházejících. Jednotlivé části pluku se přemístily do ubytovacích místností na Ruském ostrově a do 4. listopadu 1919 byla větší část pluku i se štábem ubytována. Vlna občanských nepokojů a bojů zasáhla i Vladivostok. Kolčakova diktatura vyvolala odpor u obyvatelstva i v jeho vojácích. Řada ruských důstojníků se připojila ke generálu Radolu Gajdovi, který byl z naší sibiřské armády propuštěn, aby mohl sloužit u Kolčaka, a chystalo se ozbrojené povstání. K bojům došlo ve dnech 17. až 19. listopadu 1919, ale zásahem Japonců bylo povstání zlikvidováno. První pluk, vzhledem k tomu, že byl převážně ubytován na ostrově, do bojů vtažen nebyl.

Dne 6. prosince se konečně objevila u přístavu japonská loď *Yonan Maru*, která pojala štáb pluku, I. a II. prapor a 1. kulometnou rotu. Dne 9. prosince, po ukončení všech prací, nastoupila cestu do vlasti. Dne 18. prosince 1919 se vydaly na dalekou cestu do vlasti další části pluku na lodi s portugalskou vlajkou *Trás-os-Montes*, která přepravila přes 1800 osob. Celkem bylo uvedenými loděmi dopraveno přes 3200 osob a kromě příslušníků prvního pluku zde byli i důstojníci a vojíní jiných částí československého vojska i civilní obyvatelé jiných národností, ženy i děti.

Za mrazivých větrů vyjel první transport z Vladivostoku a po šesti dnech plavby zakotvil 12. prosince 1919 v japonském měs-

tě Karacu, kde právě dozrávaly citrony a pomeranče. Po zastávce v Singapuru, za tropického vedra, přeplul Indický oceán, projel Suezským průplavem a zakotvil v Port Saidu.

Po neklidné plavbě Středozezemním mořem zakotvil první transport 27. ledna 1920 v Terstu. Dne 28. ledna byl první transport přijat s vojenskými poctami od Italů a ještě téhož dne nastoupil třemi vlaky cestu do Prahy. Na nádraží v Lublani proběhlo slavnostní uvítání od Jihoslovanů a 1. února nadšené uvítání v Českých Budějovicích. Do Prahy přijel první oddíl pluku časně ráno 2. února a dne 8. února 1920 dojel poslední transport.

V pondělí dne 2. února 1920 národ shromážděný na Staroměstském náměstí s velikou slávou přijal do svého středu sibiřské bojovníky.

Dodatečně k předcházející kapitole poznamenávám, že podle deníku *Venkov* ze dnů 30. a 31. ledna, 1. a 2. února a dalších z roku 1920, který v rámci dobového tisku informoval nejlépe, probíhala cesta do vlasti takto: Parník *Yonan Maru* přistál v Terstu 27. ledna 1920 a byl slavnostně uvítán veškerým obyvatelstvem a početným sborem oficiálních osobností. Ve středu 28. ledna v časných ranních hodinách prošel pluk s hudbou městem a seřadil se na náměstí Piazza d'Armi. Generál Gastagnola vykonal přehlídku a promluvil k vojsku. Italská vojenská hudba zahrála obě naše hymny. Potom poděkoval velitel pluku pplk. Karel Kutlvašr za bratrské uvítání a nakonec provolal „Zdar Itálii“. Vojenská hudba 1. pluku zahrála italskou hymnu.

Svým krásným vojenským vystoupením a kázní vyvolal pluk velký obdiv. Starosta města a další hodnostáři projevíli četná blahopřání veliteli pluku k jeho velkolepému vzhledu.

Týž den odjel pluk třemi vlaky přes Jugoslávii do vlasti. Ve všech stanicích byl nadšeně vítán a zejména v Lublani bylo 29. ledna

velké, oficiální slavnostní uvítání. První vlak tam přijel ráno v 7.30 hodin a byl přivítán zástupcem zemské vlády, starostou města, představiteli armády, diplomatickými zástupci a davy občanů a již při příjezdu vojenskou hudbou, právě tak, jako při odjezdu. Nadšené vítání v Jugoslávii znamenalo zdržení v dopravě, a tak dospěly vlaky prvního pluku až v sobotu 31. ledna večer ve 20.30 do Českých Budějovic.

Ve všech stanicích vlasti bylo slavnostní vítání, jednotlivé vlaky se často opožďovaly, takže do Vršovíc u Prahy přijely až 2. února., tj. v pondělí mezi 6.30 a 8 hodinou. Po 9. hodině, spojeny ve dva vlaky, odjíždějí na Wilsonovo nádraží.

Zde je očekávají: čestná setnina 22. čs. střeleckého pluku s dvěma posádkovými hudbami, ministr zahraničních věcí dr. Edvard Beneš v zastoupení prezidenta republiky, provázen plk. Otakarem Husákem, předseda vlády, ministři, členové Národního shromáždění, primátor, zástupci armády, zástupci Sokola a jiných spolkových organizací.

Přesně v 9.30 vjíždí ozdobený vlak do nádraží za zvuků posádkové hudby. Vystupuje velitel pluku pplk. Karel Kutlvašr a hlásí se dr. Benešovi, ministru národní obrany Václavu Klofáčovi a generálu Maurice Pelléovi a následuje vojenská přehlídka.

V 10.45 vyšel pluk s hudbou a velkou družinou dívek v národních krojích a procházel statisícovým špalírem za nadšeného vítání Václavským náměstím, Příkopy a Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí. V 11 hodin bylo zde oficiální slavnostní přivítání zástupcem prezidenta dr. Benešem. Potom promluvil předseda Sněmovny František Tomášek a ministr národní obrany Václav Klofáč. Následoval nadšený hold celého národa shromážděného na náměstí a v přilehlých ulicích. Po odpovědi velitele pluku bylo slavnostní defilé a odchod přes Karlův most, Nerudovou ulicí do Černínských kasáren.

Na prezidentův pozdrav pluku odpověděl velitel pplk. Karel Kutlvašr takto: „Děkuji za slavnostní uvítání, které jste uchystali našemu prvnímu pluku, a tím celé sibiřské armádě. V cizině, která byla k nám tak bratrská, naučili jsme se znáti, že prospěch národa je možný jen tehdy, když všichni jeho občané jsou nesobečtí, čestní a pracovití. To je poznanek, který jsme odnesli a přinášíme do svobodné vlasti. Všichni, kteří svou vlast milují, jimž je národ drahý, musí s námi spolupracovat, musí pomáhat, aby naše vlast se stala takovou, za jakou jsme bojovali, abychom neměli jen svobodu, o které se mluví a básní, ale která odpovídá představám našich hrdinů mrtvých i žijících. My budeme všichni čestně a pilně pracovat, abychom tohoto nového cíle dosáhli. Sibiřská armáda posílá Vám pozdrav. My jsme jen malá její část, na Sibiři je ještě přes 50 tisíc vojáků, kteří touží také po domově a žádají, abyste jim návrat do vlasti brzy umožnili. Prosím, aby na to bylo pamatováno. Sibiřská armáda si plně zaslouží, aby nadšeným návratem mohla korunovat výsledky své pětileté práce a bojů. Československé republiky zdar! Našemu milému a drahému tatíčkovi Masarykovi zdar! Všem těm, kteří chtějí pracovat ne pro své osobní blaho, ale pro blaho celku a republiky zdar!”

Hromové „zdar!“ se ozvalo jako odpověď.

Deník *Venkov*, 4. února 1920: „Prezident republiky T. G. Masaryk přijal v pondělí 2. února odpoledne deputaci 1. pluku, s níž setrval v živém rozhovoru dvě hodiny. V následujících dnech přijížděly další vlaky s příslušníky pluku a vždy bylo na Wilsonově nádraží slavnostní vítání spojené s přehlídkou a defilé.“ Život běžel dál a první čs. střelecký pluk šel dále s praporem vstříc budoucnosti. Po historické události na Staroměstském náměstí byli příslušníci prvního pluku ubytováni v Černínských kasárnách na Loretánském náměstí v Praze. Velitel pluku Karel Kutlvašr se oby-

toval v rodině advokáta dr. Ferdinanda Kellera, v domě na nábřeží pod Vyšehradem č. 26. Jelizaveta Jakovleva nastoupila cestu do ČSR pod ochranou pozdějšího generála Miloše Žáka dne 20. prosince 1919 a odplula z Vladivostoku vojenským transportem na lodi *Sheridan* 27. února 1920. Do Prahy přijela z Terstu, rychlíkem přes Leoben a Horní Dvořiště, a byla očekávána na Wilsonově nádraží.

Ubytovala se ve stejném domě u rodiny Hodkové o patro níže. Až do Vladivostoku ji doprovodila její matka a sestra. Po opatření potřebných dokladů se na Staroměstské radnici dne 28. srpna 1920 konala slavná svatba. Svatební hostinu připravili manželé Hellerovi ve svém bytě. Mezi známými hosty byli přítomni generál Syrový, generál Voženílek, plukovník Husák, Jan Masaryk, Richard Biernert a z rodiny ženichův bratr Václav Kutlvašr s manželkou Marií. Mladí manželé poté obdrželi byt po zemřelé matce gen. Husáka v Nuslích, v Jaromírově ulici, v sousedství hotelu Union. Mezitím vojáci i důstojníci prvního pluku postupně odcházeli na dovolené nebo do civilního zaměstnání.

Je nutno poznamenat, že Karel Kutlvašr přenechal pokoj v bytě Hellerových Jelizavetě Jakovlevě a sám se ubytoval v Praze VI., dům č. p. 71. Docházel na velitelství a po uspořádání plukovních záležitostí nastoupil dovolenou. Navštívil rodný kraj, všechny své sourozence i jiné příbuzné a spolu s Václavem Švecem zavítal k rodině Jančových v Humpolci, kde začínal svou životní cestu.

Dne 2. února 1920 byl Karel Kutlvašr jmenován velitelem levého břehu Vltavy. Dne 1. října 1920 byl první pluk přejmenován na pluk č. 1 Jana Husi a podplukovník Kutlvašr byl jmenován jeho velitelem. Pluk byl přemístěn do Českých Budějovic, kam dorazil koncem října 1920. Jihočeská metropole pluk přijala s jásotem a během tří let pobytu zde vzniklo mnoho přátelství.

Již 3. srpna 1923 byl Karel Kutlvašr povýšen na plukovníka s platností od 28. června 1923 a krátce poté odešel do Chomutova, kde byl 15. prosince 1923 jmenován velitelem 2. pěší brigády. Vojíni i občané města se neradi loučili s oblíbeným velitelem slavného pluku, avšak služba v armádě má své pevné zákony.

V Chomutově se ubytovali v domě č. p. 36 na Hauptmannstraße a kolem nového velitele se zde rozvinul příjemný společenský život. Druhá pěší brigáda se stala vzorným vojenským útvarem a Karel Kutlvašr byl dne 1. května 1928, tedy ve věku třiatřiceti let, povýšen na brigádního generála. V letech 1925–1930 absolvoval další vzdělávací kurz pro vyšší velitele a v září 1931 byl jmenován velitelem pěchotního učiliště v Milovicích. Zde si získal vysoké uznání mezi důstojníky, vojáky i občany Milovic a Lysé nad Labem. Aktivně se účastnil společenského a spolkového života a navázal četná přátelství, která přetrvávala i po jeho odchodu, zejména s rodinou lékaře dr. Tichého z Lysé nad Labem.

Období 1935–1945: Soumrak nad Československem

V polovině roku 1935 byl Karel Kutlvašr jmenován velitelem 4. pěší divize v Hradci Králové a již kolem 1. srpna 1935 se přestěhovali do takzvaného generálského domu v Hradci. Velitelství divize bylo umístěno na náměstí, tedy ve vzdálenosti asi 200 metrů. Úvahy o budování obrany proti případné německé agresi nabývaly konkrétní podoby. Karel Kutlvašr byl pověřen obranou úseku státní hranice mezi Náchodem a Žamberkem, tedy strategicky nejdůležitějšího úseku, kde se očekával hlavní útočný nápor nepřítele směrem na Brno a Znojmo.

Urychleně se započalo s výstavbou kasáren a pevnostních objektů po vzoru Maginotovy linie. Největším opevněným bodem byl vrch Adam nedaleko Žamberka, kde velký počet dělníků s těžkou technikou pracoval nepřetržitě, ve dne i v noci, několik let. Hlavním úkolem velitele divize bylo dokonalé prostudování terénu po celé linii a propracování obrany do všech podrobností. V době míru měl ovšem velitel divize také funkci reprezentativní a pro tu zde byly velmi dobré podmínky. Dvě velká průmyslová města s bohatou sportovní tradicí, zejména v dostihovém sportu, poskytovala rozsáhlé příležitosti ke společenskému uplatnění. Kutlvašrovi byli zváni na všechny společenské i vojenské akce, byli zvoleni do čestných a čestných funkcí celé oblasti východních Čech. V jejich domě byl každý srdečně přivítán a návštěvy přicházely den co den. Vznikla trvalá přátelství, která přetrvávala i přes léta perzekuce a v současnosti zůstávají živá alespoň ve vzpomínkách.

Záhy po převzetí moci Adolfem Hitlerem v sousedním Německu bylo u nás rozhodnuto o zajištění bezpečnosti státu. Po dohodě se spojenci, zejména s Francií, bylo započato budování pohraničních opevnění – a to zejména v úseku Mladkov – Náchod, kde byl předpokládán mohutný vpád armády do Československa. Po celé státní hranici, zejména v místech možného vpádu, byly budovány železobetonové bunkry různé velikosti v několika liniích. V úseku Mladkov – Náchod, zvláště pak v prostoru Mladkova, byla vybudována mohutná opevnění, z nichž vrch Adam byl považován za nedobytný. Po nacistickém záboru Rakouska bylo spěšně dobudováno opevnění československo-rakouské hranice od Slavonic k Břeclavi a dále. V důsledku zvýšeného ohrožení státu byly provedeny také personální změny na vyšších velitelských místech.

Generál Karel Kutlvašr byl 31. prosince 1934 jmenován velitelem 4. divize v Hradci Králové, jež byla určena k obraně úseku Mlad-

kov – Náchod. To znamenalo vypracovat obranu a podrobně se seznámit s terénem, umístěním obranných objektů a jejich funkcí a umístěním jednotlivých útvarů divize do obranných pozic při nebezpečí útoku.

Tempo budování opevnění a vojenských obranných opatření se zrychlovalo, poněvadž napětí a nebezpečí se zvyšovalo. Tuzemské německé politické strany se sjednocovaly za účelem společného rozvratného postupu proti republice, vyvolávaly v pohraničí protistátní incidenty, a poněvadž bylo možno pozorovat za hranicí v Německu pohyby vojsk, byla dne 21. května 1938 vyhlášena částečná mobilizace. Sjednocení Němci v republice vyhlásili požadavek připojení oblastí obývaných občany německé národnosti k Říši. Naši spojenci Francie a Anglie, vázaní smlouvou o vzájemné pomoci, naléhali na prezidenta Edvarda Beneše, aby náš stát vyhověl požadavkům Hitlera a zabránil tak vzniku války. Jelikož však prezident odmítal splnit požadavky Němců, byla na 29. září 1938 svolána do Mnichova konference, která měla v této záležitosti rozhodnout.

Prezident republiky dr. Edvard Beneš po dohodě se státními a armádními činiteli vyhlásil dne 23. září 1938 všeobecnou mobilizaci 20 ročníků. Nástup byl proveden s neobyčejnou rychlostí, kázní i nadšením a ještě týž den byla celá státní hranice plně obsazena.

Účastníci mnichovské dohody (Anglie, Francie, Itálie a Německo) však rozhodli, že bude postoupeno Německu pohraniční území obývané převážně občany německé národnosti. Signatáři určili přesně novou hranici a termín do 5. října 1938. Tím Francouzi i Angličané zradili svého spojence, kterému nezbývalo než se tomuto mnichovskému diktátu podříditi, zabránit tak případným velkým ztrátám lidských životů při velké převaze útočníka a zachovat k ži-